

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programına İlişkin Öğretim Üyesi ve Öğrenci Görüşleri

The Views of Faculty Members and Students regarding the Curriculum and Instruction Master's Program

Burcu Ökmen

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, burcuokmen91@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0002-0296-0078

Şeyma Şahin

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, seyymasahin@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-1727-4772

Zeynep Boyacı

Arş. Gör., Düzce Üniversitesi, zeynparseven87@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-5278-9822

Abdurrahman Kılıç

Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, akilic52@hotmail.com
Orcid ID: 0000-0002-2704-2951

Abdullah Adıgüzel

Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, abduhadiguzel@duzce.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-7184-3644

Öz: Bu araştırmanın amacı; EPÖ yüksek lisans programına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşlerini belirlemektir. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden "durum çalışması" deseni benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinde görev yapan 8 akademisyen ve aynı üniversitenin EPÖ yüksek lisans programından mezun ya da tez aşamasında olan 13 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri görüşme ve odak grup görüşme teknikleri kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonunda; alana ve öğretim kademelerine göre program geliştirme bölümlerinin olması, ders sayısının artırılması, bilimsel hazırlık ve İngilizce hazırlık sınıfı konulması, bu bölümün lisansının açılması ve farklı bölümlerden ders alma imkânı sağlanması gibi görüşler ortaya çıkmıştır. Bologna süreci kapsamında her üniversitenin yüksek lisans programını gözden geçirmesi, bu amaçla program geliştirme uzmanlarının bir araya gelerek öğretim programı ile ilgili görüş alışverişinde bulunmaları ve ortak bölüm standartları belirlemeleri önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim programları ve öğretim, öğretim üyesi, yüksek lisans, yüksek lisans öğrencisi.

Abstract: The purpose of this research; to determine the faculty members and students views on the Curriculum and Instruction (CI) master's program. In this research, case study design, one of the qualitative research methods, was used. The study group consists of eight lecturer who work at a state university and 13 students who graduated from the Social Sciences Institute of the same university with CI degree or are in thesis

*Geliş Tarihi:*13.05.2019

*Kabul Tarihi:*01.07.2022

*Yayın Tarihi:*31.08.2022

Atıf: Ökmen, B., Şahin, Ş., Boyacı, Z., Kılıç, A. & Adıgüzel, A. (2022). Eğitim programları ve öğretim yüksek lisans programına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 559-574. Doi: 10.33437/ksusbd.564805

phase. Research data were collected using interview and focus group interview techniques. In the analysis of the data, content analysis method was used. At the end of the research, opinions found such as having CI departments according to the field and teaching levels, increasing the number of courses, adding scientific and English preparatory classes, opening the undergraduate program of this department, and providing the opportunity to take courses from different departments. Within the scope of the Bologna process, it was suggested that each university should review its master's program, and for this purpose, program development experts should come together to exchange views and determine common standards.

Keywords: Curriculum and Instruction, masters, lecturer, graduate student.

GİRİŞ

Üniversiteler, tüm toplumlarda, fikir üretimi, bilginin üretimi ve uygulanması, toplumsal gelişime katkı sağlanması, vasıflı iş gücünün yetiştirilmesi gibi kültürel, ideolojik, sosyal, ekonomik, eğitimsel ve bilimsel rollerin bileşiminden oluşan temel işlevleri yerine getiren çok amaçlı kurumlardır (Enders, 2004). Günümüzde bilim ve teknolojinin gelişimi düşünen, bireysel ve toplumsal gelişmeye önem veren, araştıran, kendini iyi tanıyan, sorgulayan, akılcı kararlar alan ve eleştirel düşünme gücüne sahip nitelikli insan gücüne olan gereksinimi artırmıştır (Karageç, 2003). Bu tür becerilere sahip insan gücüne ve uzmanlaşmaya duyulan ihtiyaç, ekonominin gerçek sermayesi haline gelen ve bilginin üretildiği temel birim olan üniversitelere verilen önemin artmasına neden olmuştur (Tuzcu, 2003).

Lisans eğitimi yükseköğretimde ana gövdeyi oluşturmakla birlikte günümüzde artık lisansüstü eğitimin stratejik değeri ön plana çıkmaya başlamıştır. Günümüzde bireysel ve mesleki gelişimin devam eden bir süreç olduğunun düşünülmesi ve birçok alanda bireylerin iş sahibi olabilmeleri için sadece üniversite mezunu olmalarının yeterli görülmemesi insanları lisansüstü eğitime yönlendirmektedir (Karaman ve Bakırcı, 2010). Lisansüstü eğitim, yüksek lisans ve doktora eğitimi ile sanat dallarında yapılan sanatta yeterlilik çalışması ve tıpta uzmanlık eğitimlerini ifade eder. Lisansüstü eğitim, bir alanda derinlemesine çalışmak suretiyle, lisans eğitiminden daha yüksek düzeyde bilgi ve yetkinliğe sahip insan gücünü yetiştiren eğitim kademesidir. Lisansüstü eğitimde temel amaç bilginin üretilmesi, kullanılması, eleştirilmesi ve üretken bir düşünce tarzıyla problem çözebilecek bireylerin yetiştirilmesidir. Lisansüstü eğitimle bireye bilimsel araştırma yapma, karmaşık sorunları çözebilme, mesleki alanda uzmanlaşma, bilgi üretebilme ve sentez yapabilme gibi beceriler daha kapsamlı bir şekilde kazandırılmaya çalışılmaktadır (Bozan, 2012; İşcan ve Bıkmaz, 2012; Karaman ve Bakırcı, 2010; Şen, 2013). Kalkınmanın gerektirdiği yüksek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi genelde üniversitelerden, özelde ise lisansüstü öğretim programlarından beklenmektedir. Bu nedenle lisansüstü öğretim kademesine gereken önemin verilmesi, ülkelerin kalkınması ve ekonominin gerektirdiği yüksek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konudur (Aslan, 2007).

Eğitimde nicelik, sayı ve miktarı öncelikle politikalarını ifade ederken, eğitimde nitelik ise keyfiyet ve kaliteyi esas alır (Bozan, 2012). Türkiye’de yükseköğretimde kaliteyi geliştirme çalışmaları 2001 yılında Türkiye’nin Bologna Sürecine dahil olması ile daha sistematik bir şekilde yürütülmeye başlanmıştır (Çalık ve Süzen, 2013). Bologna süreci, yükseköğretimde öğrenci merkezli öğrenmeyi, yenilikçi öğrenme yöntemlerinin kullanımını, destekleyici ve ilham verici öğrenme ortamlarının oluşturulmasını, öğretim programlarının geliştirilmesinde istihdam edilebilirliği, yaşam boyu öğrenmeyi, problem çözme ve girişimcilik becerilerini ön planda tutmayı vurgulamaktadır (Bologna Process European Higher Education Area [Bologna Süreci Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı], 2012). Yaşam boyu öğrenme, problem çözme, girişimcilik, eleştirel düşünme, problem çözme, öğrenmeyi öğrenme, karar verme ve işbirlikli öğrenme gibi beceriler Bologna kapsamında odak noktası olan 21. yy becerileri arasında sayılabilir (Partnership for 21st Century Learning [21. yy Öğrenmeleri İçin Ortaklık], 2015).

Her ne kadar eğitimde kalite kavramını tanımlamak zor olsa da akademik personel ve öğrenciler arasındaki ilişkilerin kalitesi, öğretimden sorumlu kişilerin mesleki coşkusu ve erişilebilirliği, hedeflerin açıklığı ve netliği, öğrenme için sağlanan geribildirim, öğrencilerin bağımsızlığının teşvik edilmesi ve aktif öğrenme ortamlarının oluşturulması, öğrenciler için uygun iş yükünün sağlanması ve etkili değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, etkili ve zorlu bir akademik ortamın oluşturulması, arkadaşlık ilişkileri gibi faktörler yükseköğretimde "kaliteli eğitim" tanımlaması için kullanılabilecek temel faktörlerin başında gelmektedir (Ramsden, 2017; Wilcox, Winn ve Fyvie-Gauld, 2005).

Öğrenecekleri hakkında öğrencilere seçenekler sunulmalı, öğrencilerin görüşlerini özgürce açıklayabildiği, çoklu öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı öğrenci merkezli demokratik öğretim ortamları oluşturulmalıdır (Turner, 2011). 21.yy becerilerinin kazandırılması için sınıfın odak noktasının yapılandırmacı bir yaklaşımla öğrenci merkezli hale getirilmesi gerekmektedir (Bonk ve Cunningham, 1998; APA, 1993). Öğrencilere, öğrenmeyi öğrenmelerine yardımcı olacak, sürece aktif katılımlarını sağlayacak, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek öğrenme görevleri verilmelidir (Novak, 1998).

Öğrenciler yüksek öğretim sektörünün başlıca tüketicileri olup, üniversite öğretim elemanları ise hizmet sunan kişiler olarak tüketicilerin yani öğrencilerin beklentilerine duyarlı olmaları gereken kişilerdir (Sander, Stevenson, King ve Coates, 2000). Lisansüstü eğitimde niteliğin artırılması için her şeyden önce öğretim üyelerinin niteliğinin artırılması, çalışanlarla çalışmayanların yani üretenlerle üretmeyenlerin ayırımının yapılması gereklidir (Şen, 2013). Öğrenciler, öğretim görevlilerinden bilgili, hevesli, erişilebilir, samimi olmalarını, yeterli iletişim ve öğretim becerilerine sahip olmalarını, en uygun öğretim yöntem ve araçlarını seçebilmelerini beklemektedirler (Voss, Gruber ve Szmigin, 2007).

Eğitim sektörüne planlama, uygulama ve değerlendirme alanlarında nitelikli insan kaynağı sağlamayı ve eğitim bilimleri alanına araştırmacı akademisyenler yetiştirmeyi amaç edinen Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) bölümünün de yüksek lisans programları içinde oldukça önemli bir yeri vardır. Bu programdan mezun olan kişilerin program geliştirme sürecinin tüm işlem basamaklarını yürütebilmek için gerekli bilgi, beceri ve tutumlara sahip olarak ve mesleki etik ilkeleri benimseyerek mezun olmaları istenir. Program geliştirme uzmanı olarak mezun olacak bireylerden, eğitim programları ve öğretim sürecinin temel bileşenlerini ve her türlü eğitim sorununu, bilimsel araştırma yöntemlerinin ilkelerine uygun olarak farklı bakış açılarıyla analiz etmeleri beklenmektedir. EPÖ yüksek lisans programına devam eden öğrencilere verilecek eğitimin niteliklerinin meslekte istenilen yeterliliklere uygun olup olmadığının belirlenmesi, verilecek eğitim için mesleki alandaki gelişmelerin yönünün saptanması ve bu eğitimi alan öğrencilere iş olanağı sağlayacak sektörün beklentilerinin bilinmesi için bu alanda etkili bir ihtiyaç analizi çalışmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Böylece, EPÖ yüksek lisans öğretim programı yeterlilik profilleri belirlenerek, bu programdan mezun olan bireylerin hangi bilgi, beceri ve yetkinliğe sahip olacakları tespit edilebilecektir.

Bu araştırma ile EPÖ yüksek lisans programında verilen eğitimin nitelikleri belirlenmeye, bu niteliklerin programın amaçlarını gerçekleştirebilmek için yeterli olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; EPÖ yüksek lisans programına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. EPÖ yüksek lisans programının genel yapısı nasıl olmalıdır?
2. EPÖ yüksek lisans programının öğrenme öğretme süreci nasıl olmalıdır?
3. EPÖ yüksek lisans programında öğrenci değerlendirme süreci nasıl olmalıdır?
4. EPÖ yüksek lisans programında yer alacak derslerin özellikleri neler olmalıdır?
5. EPÖ yüksek lisans programında eğitim verecek öğretim üyelerinin nitelikleri neler olmalıdır?
6. EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanları neler olmalıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden “durum çalışması” deseni benimsenmiştir. Yin’e (1984) göre durum çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir. Durum çalışması, durumun sınırlanması, araştırma olgusunun belirlenmesi, veri setinin araştırılması, bulguların oluşturulması, yorumların yapılması ve sonuçların yazılması aşamalarını içermektedir (Denzin ve Lincoln, 1996).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda amaç, küçük örneklem yoluyla maksimum bilgiyi elde etmektir. Bu nedenle araştırma

problemi hakkında en kapsamlı bilgiyi vereceği düşünölen katılımcıların amaçlı örnekleme yoluyla seçilmesinin uygun olduğu (Brinkmann, 2013) düşünölmüştür.

Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu, bir devlet üniversitesinde, eğitim fakültesi EPÖ anabilim dalında görev yapan dört öğretim üyesi (üç kadın, bir erkek), aynı üniversitenin eğitim fakültesinde farklı bölümlerde görev yapan ancak EPÖ doktora derecesine sahip olan dört öğretim üyesi (dört erkek) olmak üzere toplamda sekiz öğretim üyesi ile aynı üniversitenin EPÖ yüksek lisans programında, sekizi mezun (1 kadın, 7 erkek) ve beşi tez aşamasında (3 kadın, 2 erkek) 13 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde üniversitenin doktora programı bulunmamaktaydı.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öğretim üyeleri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aynı üniversitenin EPÖ yüksek lisans bölümünden mezun olan sekiz öğrenci ile ve tez aşamasında olan beş öğrenci ile de iki ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bireysel görüşmeler yaklaşık olarak 40-45 dakika, odak grup görüşmeleri ise yaklaşık olarak 1-1.5 saat kadar sürmüştür. Görüşme ve odak grup görüşmelerinde sekiz ana soru ve görüşme akışına göre bazı sondaj sorular sorulmuştur. Öğretim üyesi ve öğrencilere sorulan sorular aşağıda verilmiştir:

1. Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programının amaçları neler olmalıdır?
2. Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programından mezun olan öğrencilerin istihdam alanları neler olmalıdır?
3. Öğrenciler Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programını tamamladıklarında hangi yeterliklere (teknolojik, pedagojik ve alan bilgisi olarak) sahip olmalıdırlar? Bu yeterlilikleri kazanmak için süreçte neler yapılmalıdır?
4. Öğrencilerin Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programını tamamladıklarında bilimsel araştırma (proje, makale vb) süreçlerini yürütebilmeleri için gereken yeterlikler neler olmalıdır? Bu yeterlikler nasıl kazandırılmalıdır?
5. Öğrenciler Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programını tamamladıklarında hangi sosyal ve iletişim yeterliklerine sahip olmalıdırlar? Bu yeterlikler nasıl kazandırılmalıdır?
6. Öğrencilere bu yeterlikleri kazandırabilmek için Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programı öğretim süreci nasıl tasarlanmalıdır?
7. Program sürecinde/sonunda öğrenciler ne şekilde değerlendirilmelidir, kazanımlar nasıl ölçülmelidir?
8. Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans programı ile ilgili uluslararası eğilimler nelerdir? Bu eğilimleri yakalayabilmek için (öğrenci hareketliliği, çalışan hareketliliği vb açılardan) programın/öğrencilerin/mezunların sahip olmaları gereken özellikler neler olmalıdır?

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz süreci; “verileri düzenleme”, “verileri özetleme” ve “ilişkilendirme/yorumlama” olmak üzere üç aşamada (Kılıç, Aydın, Ökmen ve Şahin, 2019) yürütölmüştür. Verileri düzenleme aşamasında; ses kaydına alınmış olan odak grup görüşmeleri ve yarı yapılandırılmış görüşmeler araştırmacılar tarafından yazıya aktarılmıştır. Öğretim üyeleri ile gerçekleştirilen görüşmeler; A1, A2, ..., A8 olacak şekilde kodlanmıştır. Mezun öğrencilerle gerçekleştirilen odak grup görüşmesi Ö1 ve tez aşamasında olan öğrencilerle gerçekleştirilen odak grup görüşmesi ise Ö2 olarak kodlanmıştır. Verileri özetleme aşamasında; iki araştırmacı, modelleri belirlemek ve bu modellerin potansiyel açıklamalarını formüle etmek için verileri kodlamışlardır. Kodlar birbiriyle karşılaştırılarak ortak kategoriler oluşturulmuştur. İlişkilendirme/yorumlama aşamasında; kategoriler mevcut teorik kavramlarla karşılaştırılarak kapsamlı kavramlara ulaşılmış ve oluşturulan kategoriler tablolaştırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla;

- ✓ Görüşme soruları için uzman görüşü alınmış ve uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.
- ✓ Araştırmacılar önel yargılardan ve varsayımlardan uzak olmaya titizlikle özen göstermişlerdir.

- ✓ Araştırma süreci ve veriler ayrıntılı bir şekilde betimlenmeye çalışılmıştır.
- ✓ Görüşme verilerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.
- ✓ Araştırmanın tüm ham verileri gerektiğinde incelenebilmesi amacıyla saklanmıştır.
- ✓ Güvenirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenirlik formülü "Güvenirlik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)" kullanılmıştır. Miles ve Huberman (1994), birden fazla kodlayıcının veri setinin öncelikle ilk 5-10 sayfasını ayrı ayrı kodlamalarını önermekte, bu durumda uyuşum katsayısının genellikle %70'i geçmediğini belirtmektedirler. Daha sonra kodlayıcıların farklılıkları birlikte inceleyerek yeniden veri setinin yaklaşık üçte ikisini ayrı ayrı kodladıklarında veri setinin büyüklüğüne bağlı olarak %90 güven aralığı önermektedirler. Bu çalışmada iki araştırmacı verilerin tamamını tek seferde kodlamışlar ve kodlayıcılar arası uyuşum katsayısı = $923/(923+138) = \%87$ olarak bulunmuştur. Bu durumda bu katsayısının yeterli bir güvenirlige işaret ettiği söylenebilir.

BULGULAR

Araştırma bulguları; "EPÖ yüksek lisans programının genel yapısına ilişkin görüşler", "EPÖ yüksek lisans programının öğrenme öğretme sürecine ilişkin görüşler", "EPÖ yüksek lisans programında öğrenci değerlendirme sürecine ilişkin görüşler", "EPÖ yüksek lisans programında yer alacak derslere ilişkin görüşler", "EPÖ yüksek lisans programında eğitim verecek öğretim üyelerine ilişkin görüşler" ve "EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanlarına ilişkin görüşler" olmak üzere altı ana başlık altında toplanmıştır.

EPÖ Yüksek Lisans Programının Genel Yapısına İlişkin Görüşler

EPÖ yüksek lisans programının genel yapısına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. EPÖ yüksek lisans programının genel yapısına ilişkin görüşler

Kategoriler	Alt Kategoriler
Programın Amacı	<ul style="list-style-type: none"> Programın öğretim kısmı ön planda olmalı Programın öğretim kısmı az olmalı Öğretmen yetiştirme amaç olmamalı Öğretmen yetiştirme amaç olmalı Sosyal yeterlikler programın amacı olmamalı Çevreci eğitim verilmeli Program disiplinler arası yaklaşıma sahip olmalı Alana özgü program geliştirme bölümleri olmamalı
Programın Yapısı	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Programları ve Öğretim bölüm olmalı Alana özgü program geliştirme bölümleri olmalı Öğretim kademelerine göre program geliştirme bölümleri olmalı Bilimsel ve/veya İngilizce hazırlık olmalı Bu bölümün lisansı olmalı Ders sayısı artırılmalı Farklı bölümlerden ders alma imkanı sağlanmalı Farklı bölümden gelen öğrencilere uygun seçmeli dersler konulmalı Dersler arası bağlantı kurulmalı Ders amaçları oluşturulurken öğrencilerin fikirleri alınmalı
Programın Geliştirilme Süreci	<ul style="list-style-type: none"> Ortak bölüm standartları belirlenmeli Program hazırlanmadan önce ihtiyaç analizi yapılmalı Eğitim bilimleri anabilim dalı başkanları fikirlerini paylaşmalı Program sürekli güncellenmeli Program akredite edilmeli Mezunların çalıştıkları kurum yetkililerinden geri bildirim alınmalı Piyasaya çıkınca mezunlardan geri bildirim alınmalı Program geliştirme alanının iş tanımı yapılmalı
Öğrenciye Rehberlik	<ul style="list-style-type: none"> Hazırlıkta program tanıtılmalı Hazırlıkta okunması gereken kitapların listesi verilmeli Seçmeli dersler öğrenciye tanıtılmalı Danışman seçimi en başta yapılmalı

Öğrenci Hareketliliği	Yabancı üniversite başvuru/kabul şartları incelenmeli Program/dersler yurtdışı programlarla uyumlu olmalı Hareketlilik için öğretmenlere burs imkanı sağlanmalı Hareketlilik için kaliteli eğitim verilmeli Öğrenciye en az bir dönem yurt dışı fırsatı sağlanmalı Yabancılarla ortak çalışmalar yapılmalı Uluslararası dergiler takip edilmeli
------------------------------	---

Tablo 1’de görüldüğü üzere programın genel yapısına ilişkin görüşler; “programın amacı”, “programın yapısı”, “programın geliştirilme süreci”, “öğrenciye rehberlik” ve “öğrenci hareketliliği” alt kategorileri altında toplanmaktadır.

“Programın amacı” kategorisinde, programın öğretim kısmının ön planda olması gerektiğini düşünenler yanında öğretim kısmının az olması gerektiğini düşünenler olduğu görülmektedir. Öğretmen yetiştirme konusunun amaç olması gerektiğini düşünenler yanında amaç olmaması gerektiğini düşünenlerin olduğu da görülmektedir. Ayrıca programın disiplinler arası yaklaşıma sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Görüşme yapılan bir akademisyen: *“Mesleki gelişim ve öğretmen yetiştirme alanlarının da ihmal edilmemesi gerektiğini düşünüyorum.”* (A4) sözleriyle öğretmen yetiştirmenin programda amaç olması gerektiğini vurgularken diğer bir akademisyen: *“Öğretim boyutu daha çok lisans düzeyinde kazandırılması gereken niteliklerdir. Yani biz yüksek lisans öğrencisi yetiştirirken hedefimiz iyi öğretmen yapmaktır demiyoruz.”* (A1) sözleriyle öğretmen yetiştirmenin programda amaç olmaması gerektiğini vurgulamıştır.

“Programın yapısı” ile ilgili olarak; alana özgü program geliştirme bölümlerinin olması, öğretim kademelerine göre program geliştirme bölümlerinin olması, ders sayısının artırılması, bilimsel hazırlık ve İngilizce hazırlık sınıfı konulması, bu bölümün lisansının açılması ve farklı bölümlerden ders alma imkânı sağlanması gibi görüşler bulunmaktadır. Odak grup görüşmesine katılan bir öğrenci: *“Bilimsel hazırlık olmalı. İçeriğinde de zorunlu dersler olabilir.”* (Ö2) sözleriyle, görüşme yapılan bir akademisyen ise: *“Seçmeli dersler olmalı programlarda. Hatta başka bölümlerden de ders alma hakkı verildiğinde yüksek lisansın çerçevesi değişir.”* (Ö2) sözleriyle programın yapısına ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir.

“Programın geliştirilme süreci” kategorisinde, ortak bölüm standartlarının belirlenmesi, ihtiyaç analizi yapılması, programın sürekli güncellenmesi ve programın akredite edilmesi gibi görüşler yer almaktadır. Akreditasyonun gerekliliğini görüşmeye katılan bir akademisyen: *“Programın akredite olması gerekiyor. Bu olmalı ki mezunlarımız yurtdışında söz sahibi olabilsin ve sertifikaları geçerli olabilsin. Bu olmadıkça ne kadar kaliteli yetiştirdik desek de bunun bir karşılığı olmayacak. Bunun için bir akreditasyon kurulu oluşturulabilir.”* (A5) şeklinde ifade etmiştir.

“Öğrenciye rehberlik” kategorisinde; yüksek lisans programının ve derslerin tanıtılması ayrıca danışman seçiminin en başta yapılması önerilmektedir. Odak grup görüşmesine katılan bir öğrenci: *“Öğrenciye en başta program tanıtılmalı, bilimsel hazırlık olmalı. Konu anlatımından çok derslerin içerikleri anlatılmalı.”* (Ö2) şeklinde bu konudaki görüşünü dile getirmiştir.

“Öğrenci hareketliliği” kategorisinde, program ve derslerin yurtdışı programlarla uyumlu olması, kaliteli eğitim verilmesi, en az bir dönem yurt dışı fırsatı sağlanması, yabancılarla ortak çalışmalar yapılması gibi görüşler yer almaktadır. Görüşme yapılan bir akademisyen bu konuda: *“Mezunlarımız dünyanın farklı yerlerinde iş bulabilecek yetkinliğe sahip olursa o zaman kaliteli bir iş icra etmiş demektir. Madem o kadar güçlü ülkeyiz o zaman bizim mezunlarımız çevre ülkelerde iş bulabilmeli. Bu yeterliliğe sahip olmalı. Bunun için öğrenci hareketliliği ciddi anlamda katkı sağlayacaktır.”* (A2) şeklinde görüş belirtirken, bir öğrenci: *“Öğrenci değişimleri yapılabilir. Ortak bir çalışma yürütülebilir. En azından derslerin bir bölümünde şu üniversiteler şu şartlarda kabul ediyor şeklinde inceleme yapılabilir.”* (Ö2) şeklinde görüş belirtmiştir.

EPÖ Yüksek Lisans Programının Öğrenme ve Öğretme Sürecine İlişkin Görüşler

EPÖ yüksek lisans programının öğrenme öğretme sürecine ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. EPÖ yüksek lisans programının öğrenme öğretme sürecine ilişkin görüşler

Kategoriler	Alt Kategoriler
Ders Ortamı	Eğitim ortamında konfor sağlanmalı Özgür ders ortamı oluşturulmalı Etkileşimli sınıf ortamı oluşturulmalı Derslerde uygulamalı eğitim verilmeli Öğrenci merkezli eğitim yapılmalı Tartışma ortamları oluşturulmalı Gerçek yaşamdan örnekler sunulmalı Bol bol sunum yaptırılmalı Grup çalışmaları yaptırılmalı Hem grup çalışmaları hem bireysel çalışmalar yapılmalı Akran öğretimi yapılmalı
Ders Dışı Faaliyetler	Grup ödevleri yaptırılmalı Çok kitap okutulmalı Bilimsel etkinliklere katılım sağlanmalı Öğretmenlere kendi sınıflarına yönelik araştırmalar yaptırılmalı Milli Eğitim Müdürlüğü ile ortak projeler yaptırılmalı Mühendislikle ortak çalışmalar yaptırılmalı
Alan Uygulamaları	Uzun süreli staj yaptırılmalı Milli Eğitim Müdürlüğü ile iş birliği yapılmalı Uygulama okullarına gönderilmeli Okullarda iki haftada bir uygulama yaptırılmalı Gönüllü kuruluşlarda çalıştırılmalı

Tablo 2’de görüldüğü gibi programın öğrenme öğretme sürecine ilişkin görüşler “ders ortamı”, “ders dışı” ve “uygulama” alt kategorilerinde toplanmıştır.

“Ders ortamı” kategorisinde; özgür, etkileşimli, öğrenci merkezli ders ortamlarının oluşturulması, işbirlikli ve uygulamalı eğitim verilmesi gibi görüşler yer almaktadır. Odak grup görüşmesine katılan bir öğrenci bu konudaki görüşlerini: “Grup çalışmaları, işbirlikli etkinlikler yapmamız lazım sınıflarımızda.” (Ö1) sözleriyle dile getirmiştir.

“Ders dışı faaliyetler” kategorisinde; grup ödevlerinin yaptırılması, bilimsel etkinliklere katılım sağlanması, öğretmenlere kendi sınıflarına yönelik araştırmalar yaptırılması gibi görüşler yer almaktadır. Görüşme yapılan bir akademisyen: “Yüksek lisans aşamasında sürekli bilimsel etkinliklere katılması gerekir. Hiç bildiri sunmadan oradaki havayı solumak bile önemli.” (A3) sözleriyle bu konudaki görüşlerini açıklamıştır.

“Alan uygulamaları” kategorisinde ise uzun süreli stajların yaptırılması, MEM’lerle işbirliği sağlanması, öğrencilerin uygulama okullarına gönderilerek öğrendiklerini uygulama fırsatını bulmaları gibi görüşler yer almaktadır. Görüşmeye katılan bir akademisyen bu konuda: “Öğretim boyutunda tamam kuramları anlatayım öğretim ilkeleri, teknikleri ve stratejileri anlatayım ama yine havada kalıyor bazı şeyler. Uygulama okulları olsa oraya gönderilip ufak ufak denemeler yapsalar. Bir konunun uygulamasını yapabilseler.” (A3) şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

EPÖ Yüksek Lisans Programında Öğrenci Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler

EPÖ yüksek lisans programında öğrenci değerlendirme sürecine ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3. EPÖ yüksek lisans programında öğrenci değerlendirme sürecine ilişkin görüşler

Kategoriler	Alt Kategoriler
Programa Kabul	Programa alımda öğrenci yeterlikleri ölçülmeli
Program Süreci	Süreç başında değerlendirme yapılmalı Değerlendirme Yaklaşımları Geleneksel ve tamamlayıcı değerlendirme bir arada yapılmalı

	Mutlak değerlendirme yapılmalı (değerlendirme kriterleri belirlenmeli) Sonuç değerlendirme yapılmalı Süreç değerlendirme yapılmalı
Değerlendirme Yöntemleri	Sınav yapılmalı Ders sonu proje istenmeli Dönem sonu ödev, rapor istenmeli Kavram haritası yaptırılmalı Öz değerlendirme yaptırılmalı Akran değerlendirme yaptırılmalı Portfolyo istenmeli Performans/ürün değerlendirme yapılmalı Ölçekler (bilişsel-tutum) yolu ile değerlendirme yapılmalı Devam devamsızlığa bakılmalı Derse yapılan hazırlığa bakılmalı Derse katılıma bakılmalı Öğrenci yeterliliği tezde belli olmalı
Mezuniyet	Mezuniyetten önce tüm derslerden sınav olmalı Mezuniyet için ders anlatımı yaptırılmalı Mezuniyet için 1 makale, 1 bildiri <u>ve</u> 1 proje zorunlu olmalı

Tablo 3'te görüldüğü üzere, EPÖ yüksek lisans programının öğrenci değerlendirme sürecine ilişkin görüşler; "programa kabul", "program süreci" ve "mezuniyet" alt kategorilerinde toplanmıştır.

Programa kabulde öğrenci yeterliklerinin ölçülmesi ve program sürecinde geleneksel ve tamamlayıcı değerlendirmelerin bir arada yapılması önerilmektedir. Öğrenci ve akademisyenlerden bazıları sonuç değerlendirmesinin yapılması gerektiğini düşünürken bazıları ise süreç değerlendirmesinin yapılmasını önermektedirler. Görüşme yapılan akademisyenlerden biri "Değerlendirme öğrenme öğretme sürecinin bir sonucu değildir. Değerlendirme öğrenme öğretme sürecinin kendisidir." (A4) sözleriyle süreç değerlendirmesine vurgu yapmıştır. Değerlendirme yöntemleri olarak; sınav, proje, dönem sonu ödev, portfolyo, öz değerlendirme, akran değerlendirme, ürün değerlendirme yöntemleri önerilmektedir. Bu konuda bir öğrenci: "Proje çalışması, performans değerlendirmesi, akran değerlendirme, öz değerlendirme, öğretmen değerlendirmesi, veli değerlendirmesi, çevre değerlendirmesi kullanılabilir. Değerlendirme çoklu veriye göre yapılmalıdır." (A7) şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Mezuniyet şartı olarak ise sınav ve bilimsel yayınlar önerilmiştir. Odak grup görüşmesine katılan bir öğrenci: "Yazdığımız bu tezlerden bir makale bir bildiri sunduktan sonra mezuniyetin gelmesi gibi bir şey getirilebilir." (Ö1) sözleriyle bu konudaki görüşünü açıklamıştır.

EPÖ Yüksek Lisans Programında Yer Alacak Derslere İlişkin Görüşler

Öğretim üyeleri ve öğrenciler; EPÖ yüksek lisans programında yer alacak derslerin isimleri, süreleri, içerikleri ile ilgili çeşitli görüşler bildirmişlerdir. Bu görüşler aşağıda listelenmiştir:

- ✓ İhtiyaç analizi dersi olmalı
- ✓ Program geliştirme dersi iki dönemde de olmalı
- ✓ Program geliştirme dersi uygulamalı olmalı
- ✓ Program geliştirme dersi sonunda portfolyo sunumu yapılmalı
- ✓ Program geliştirme dersinde tasarlanan program jüri önünde savunulmalı
- ✓ Bilimsel araştırma dersinde 1 nitel 1 nicel araştırma yapılmalı
- ✓ Bilimsel araştırma ders süresi artırılmalı
- ✓ Bilimsel araştırma dersi uygulamalı olmalı
- ✓ Seçmeli yabancı dil akademik okuma dersi olmalı
- ✓ Seçmeli yabancı dil akademik yazma dersi olmalı
- ✓ Yabancı dil dersi zorunlu olmalı
- ✓ Yabancı dil programa entegre edilmeli

- ✓ Teknoloji dersi olmalı
- ✓ Teknoloji mevcut derslerin içinde verilmeli
- ✓ Teknoloji dersi “program geliştirme teknolojileri”, “program değerlendirme teknolojileri” gibi derslerle bütünleşik verilmeli
- ✓ Proje dersi uygulamalı olmalı
- ✓ Proje yazma derslerin içinde verilmeli
- ✓ Sosyal beceriler mevcut derslerin içinde verilmeli
- ✓ İletişim ve düşünme becerileri dersi olmalı
- ✓ Nitel araştırma dersi zorunlu olmalı
- ✓ İstatistik dersi zorunlu olmalı

EPÖ Yüksek Lisans Programında Eğitim Verecek Öğretim Üyelerine İlişkin Görüşler

Öğretim üyeleri ve öğrenciler, EPÖ yüksek lisans programında eğitim verecek öğretim üyelerine ilişkin çeşitli görüşler bildirmişlerdir. Bu görüşler aşağıda listelenmiştir:

Öğretim üyeleri;

- ✓ Dersi planlayıp gelmeli
- ✓ Yöntem teknik bilmeli
- ✓ Teknolojik yeterliklere sahip olmalı
- ✓ Öğrenciye rehberlik yapmalı
- ✓ Rapor hazırlamada rol model olmalı
- ✓ Sosyal becerilerin kazandırılmasında rol model olmalı
- ✓ Yeterli donanıma sahip olmalı
- ✓ Yeterli olduğu derslere girmeli
- ✓ Nitelikli ödevler verebilmeli
- ✓ Öz eleştiri yapmalı
- ✓ Öğrencilere bilimsel çalışmalardan daha fazla önem vermeli
- ✓ Danışmanlık yaptığı öğrenciyle ortak çalışmalar yapmalı

EPÖ Yüksek Lisans Programı Mezunlarının İstihdam Alanlarına İlişkin Görüşler

EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanlarına ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri Tablo 4’te kategoriler ve alt kategoriler halinde sunulmuştur:

Tablo 4. EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanlarına ilişkin görüşler

Kategoriler		Alt Kategoriler
Uzman	Program Geliştirme Uzmanı	Bakanlıklarda program geliştirme uzmanı (hizmet içi eğitim faaliyetleri)
		YÖK’te Bologna/kalite geliştirme kapsamında program geliştirme uzmanı
		Valilik ya da İl MEM’de program geliştirme uzmanı
		İlçe MEM’lerde program geliştirme uzmanı
		Okul bölgelerinde program geliştirme uzmanı
		Devlet okullarında program geliştirme uzmanı
		Özel okullarda program geliştirme uzmanı
		Projelerde program geliştirme uzmanı (devlet planlama projeleri, ulusal ajans projeleri, TÜBİTAK projeleri, AB projeleri)
		Eğitim danışma merkezinde program geliştirme uzmanı
		STK’larda program geliştirme uzmanı
Özel sektörde program geliştirme uzmanı (hizmet içi eğitim faaliyetleri)		

Eğitim Uzmanı	Devlet/özel okullarda eğitim uzmanı (sınav hazırlama, yöntem ve teknik belirleme, hizmet içi eğitim düzenleme, seminer düzenleme) STK'larda eğitim uzmanı Okullarda eğitim koçu, mentör, rehber Okullarda yönetsel lider Özel sektörde (fabrika vb) eğitim uzmanı
Uzman Öğretmen	
Akademisyen	

Tablo 4'te görüldüğü gibi, EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanları; "uzman" ve "akademisyen" olmak üzere iki alt kategoride toplanmıştır.

EPÖ yüksek lisans programından mezun olan bir kişinin; bakanlıklarda, YÖK'te, valiliklerde, il ve ilçe MEM'lerde, devlet okullarında, özel okullarda ve özel sektörde program geliştirme uzmanı olarak, okullarda ve özel sektörde eğitim uzmanı olarak görev yapabilecekleri düşünülmektedir. Mezunların uzman öğretmen olarak görevine devam edebileceği gibi, üniversitelerde akademisyen olarak da çalışabilme imkânı bulunmaktadır. Görüşme yapılan bir akademisyen bu konudaki görüşlerini: *"Birincisi, üniversitelerin EPÖ kürsüleri bunlar için. Başta özel okullar olmak üzere tüm okullarda program geliştirme uzmanı olarak çalıştırılmaları gerekiyor. İkincisi, her devlet okulunda olmasa bile bazı merkezlerde program geliştirme birimlerinin kurulması gerekiyor. Bu birimde birden çok program geliştirme uzmanı çalıştırılması gerekiyor. Üçüncüsü ve en önemlisi devlet planlama projeleri, ulusal ajansların projeleri, TÜBİTAK projeleri, AB projeleri. Bu projelerin hepsinde mutlaka bir program geliştirme uzmanı çalıştırılması gerekiyor. Bunların dışında eğitim danışma merkezlerinde bir birim oluşturulması gerekiyor. YÖK hem kalite geliştirme sürecinde hem de Bologna sürecinde hazırlanan eğitimlerde eğitim programcılarını işe katması gerekiyor."* (A1) şeklinde dile getirmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın amaçlarına ve alt problemlerine uygun olacak şekilde düzenlenen araştırma sonuçları aşağıda sunulmuştur.

EPÖ yüksek lisans programının genel yapısına ilişkin görüşler; "programın amacı", "programın yapısı", "programın geliştirilme süreci", "öğrenciye rehberlik" ve "öğrenci hareketliliği" alt kategorileri altında toplanmaktadır. "Programın amacı" kategorisinde, programın öğretim kısmının ön planda olması gerektiğini düşünenlerin yanında öğretim kısmının az olması gerektiğini düşünenlerin, öğretmen yetiştirme konusunun amaç olması gerektiğini düşünenlerin yanında amaç olmaması gerektiğini düşünenlerin olduğu görülmektedir. "Programın yapısı" ile ilgili olarak; alana özgü program geliştirme bölümlerinin olması, öğretim kademelerine göre program geliştirme bölümlerinin olması, ders sayısının artırılması, bilimsel hazırlık ve İngilizce hazırlık sınıfı konulması, bu bölümün lisansının açılması ve farklı bölümlerden ders alma imkânı sağlanması gibi görüşler bulunmaktadır. "Programın geliştirilme süreci" kategorisinde, ortak bölüm standartlarının belirlenmesi, ihtiyaç analizi yapılması, programın sürekli güncellenmesi ve programın akredite edilmesi gibi görüşler yer almaktadır. "Öğrenciye rehberlik" kategorisinde; programın, derslerin tanıtılması ve danışman seçiminin en başta yapılması önerilmektedir. "Öğrenci hareketliliği" kategorisinde ise program ve derslerin yurtdışı programlarla uyumlu olması, kaliteli eğitim verilmesi, en az bir dönem yurt dışı fırsatı sağlanması, yabancılarla ortak çalışmalar yapılması gibi görüşler yer almaktadır.

Programın genel amacıyla ilgili ortak bir görüşün olmaması oldukça ilgi çekicidir. Programın genel amacının program mı, öğretim mi yoksa öğretmen yetiştirme mi olması gerektiği konusunda fikir birliği mevcut değildir. Yurt dışında Amerika ve Avrupa'daki bazı üniversitelerin EPÖ yüksek lisans programlarının ve amaçlarının kişilerin istihdam edilmek istedikleri alanlara göre farklılaştığı görülmektedir. Örneğin; American Intercontinental Üniversitesi (2017) öğretmenler için EPÖ yüksek lisans eğitimi verirken, yüksek lisans programını yöntem ve program, çevre eğitimi ve öğretmen liderliği gibi alanlara bölmüştür. Colorado Üniversitesi (2017) ise EPÖ yüksek lisans programını Matematik, Fen Bilimleri ve Edebiyat gibi branşlara özel olarak tasarlamıştır. Bu durum yurt dışında EPÖ yüksek lisans programının amaçlarının tek çatı altında toplanmadığı ve ihtiyaca göre programın dallara ayrıldığını

göstermektedir. Böylece öğretmen yetiştirmek isteyen yüksek lisans programının amaçları ile uzman yetiştirmek isteyen yüksek lisans programının amaçları birbirinden farklılaşmaktadır.

Gözütok, Alkın ve Ulubey (2010) EPÖ yüksek lisans programındaki sorunları; ders çeşidinin azlığı, programın disiplinlerarası yaklaşımı benimsememesi, uygulamanın olmayışı şeklinde sıralamıştır. Gömleksiz ve Yıldırım (2013) ile Demirbolat (2005) yapmış oldukları çalışmalarda lisansüstü eğitime devam eden öğrenciler için seçmeli ders sayısının artırılması, programların uygulamaya dönük olması önerilerinde bulunmuşlardır. Sezgin, Kavgacı ve Kılınc'ın (2011) yaptıkları araştırmada yüksek lisans öğrencilerinin farklı disiplinlerden ders almak istediklerini, farklı disiplinlerle ortak çalışmalar yapmak istediklerini ortaya koymaktadır. Demirbolat (2005) yüksek lisans öğrencilerinin programdan beklentilerine yönelik yaptığı araştırmada öğrencilerin bilimsel hazırlık programının konulmasını ve danışman seçiminin ilk sene yapılmasını istedikleri sonucuna ulaşmıştır.

İhtiyaç analizi, bir kurumun örgütsel hedeflerine ulaşmasını sağlamak için gerekli bilgi ve becerileri belirleme ayrıca açık ya da gizli öğrenme ve performans açıklarının nasıl kapatılacağına karar verme sürecidir (Barbazette, 2006; Brinkerhoff ve Gill, 1994). Bu sebeple EPÖ yüksek lisans programı hazırlanırken ihtiyaç analizi yapılması yüksek lisans eğitiminin daha verimli olmasını ve ihtiyaçlara cevap verilmesini sağlayacaktır. Belirli aralıklarla yapılacak olan ihtiyaç analizi çalışmalarıyla, uygulanmakta olan program revize edilebilecek, programın güncelliği sağlanabilecek ve mezunların kalitesi artacaktır (Gupta, 2007). Yüksek öğretimde akreditasyon, bir yüksek öğretim kurumunun uluslararası standartlara veya kalite ilkelerine ne düzeyde sahip olduğunun göstergesidir (Erkuş ve Özdemir, 2010). EPÖ yüksek lisans programının akredite edilmesi durumunda mezunların ülkenin farklı yerlerinde ve yurt dışında çalışabilmesini sağlanabilecektir.

Düzkanter ve Batu'nun (2010) araştırmalarına göre, yüksek lisans öğrencilerinin en fazla tez sürecinde zorlandıkları belirlenmiştir. Tez sürecine ilişkin yaşanan güçlüklerin giderilmesiyle ilgili olarak enstitülerin ve danışman öğretim üyelerinin sürecin her aşamasında yüksek lisans öğrencilerine rehberlik yaparak desteklemeleri, bunun için de danışman öğretim üyelerinin yüksek lisans öğrencilerine yeterince zaman ayırabilmeleri gerekir. Farklı amaçlarla yüksek lisans öğrenimine yönelik katılımcıların sürecin başında amaçlarına yönlendirilmeleri önemlidir. Ancak öğrenciler bu konularda sıkıntı yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Bologna süreci ortak bir Avrupa bilinci oluşturmak, kültür alışverişini sağlamak, eğitimde yenilikleri desteklemek, eğitim sektöründe fırsat eşitliği sağlamak ve her seviyede eğitimi güçlendirmek amacıyla uluslararası hareketliliği desteklemektedir (Süngü ve Bayrakçı, 2010). Bu sebeple, yurt dışı deneyimi kazandırmanın, öğrencilerin diğer kültürlerle karşı olumlu tutum geliştirmeleri ve yabancı dil becerilerini geliştirmeleri açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

EPÖ yüksek lisans programının öğrenme öğretme sürecine ilişkin görüşler “ders ortamı”, “ders dışı faaliyetler” ve “alan uygulamaları” alt kategorilerinden oluşmaktadır. “Ders ortamı” kategorisinde; özgür, etkileşimli, öğrenci merkezli ders ortamlarının oluşturulması, işbirlikli ve uygulamalı eğitim verilmesi gibi görüşler yer almaktadır. “Ders dışı faaliyetler” kategorisinde; grup ödevlerinin yaptırılması, bilimsel etkinliklere katılım sağlanması, öğretmenlere kendi sınıflarına yönelik araştırmalar yaptırılması gibi görüşler yer almaktadır. “Alan uygulamaları” kategorisinde ise uzun süreli stajların yaptırılması, MEM’lerle işbirliği sağlanması, öğrencilerin uygulama okullarına gönderilerek öğrendiklerini uygulama fırsatını bulmaları gibi görüşler yer almaktadır.

Karadağ ve Yücel'in (2017) öğrencilerin üniversiteleri hakkındaki memnuniyetlerinin nasıl şekillendiğine ilişkin yaptığı araştırmada; üniversitelerin işleyişlerinin öğrenci merkezli olmadığı, derslerde öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilgilenilmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Demirkasimoğlu'nun (2017) yapmış olduğu araştırmada da üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarından derslerin etkili ve ilgi çekici biçimde tasarlanması ve yürütülmesi konusunda yüksek beklenti içinde olduklarını göstermektedir. Bu nedenle, öğretim elemanlarının öğrenme öğretme süreçlerinde öğrencilere başarıya duygusunu yaşatacak özgün görevler vermeleri, ders konularını gündelik yaşamla ilişkilendirmeyi kolaylaştıracak örnekler vermeleri ve zor konuları basitleştirmek için yaratıcı yöntemler kullanmaları önerilmektedir.

Grup ödevleri işbirlikli öğrenme için fırsatlar sağlamaktadır (Schmer ve Ward-Smith, 2011). Pauli ve arkadaşları (2008) küçük grup çalışmalarının yüksek öğretimde yaygın olarak kullanılan etkili bir öğrenme ve öğretme yöntemi olduğunu ifade etmektedirler. Chiriac (2008) ise grup çalışmalarını yükseköğretimde diğer çalışma biçimlerine ek olarak, öğrenme ve mesleki gelişim için bir araç olarak düşünmektedir. Bu sebeple EPÖ yüksek lisans eğitiminde grup ödevlerinin verilmesinin öğrenciler için faydalı olacağı düşünülmektedir. Arslan ve arkadaşları (2009) yaptıkları araştırmada bilimsel çalışmalara katılanların eleştirel düşünme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Eğitim sürecinde öğrencilerin bilimsel etkinliklere katılmalarının öğrencilerin yeniliklerden ve yapılan çalışmalardan haberdar olmalarını sağlayacağı ve bilimsel düşünme becerilerini artıracığı düşünülmektedir.

Sezgin, Kavgacı ve Kılınc (2011) yaptıkları araştırmada lisansüstü eğitimde uygulama boyutunun eksik kaldığını belirtmektedirler. Şişman (2009) dünyada araştırma ve uygulama temelli öğretmen eğitimi önem kazanırken, Türkiye’de kuramsal ağırlıklı öğretmen eğitimi anlayışının sürdüğünü belirtmekte ve bu durumu eleştirmektedir. Gömleksiz ve Yıldırım (2013) ile Demirbolat da (2005) yapmış oldukları çalışmalarda lisansüstü eğitim programlarının uygulamaya dönük olması gerektiği şeklinde öneride bulunmuşlardır.

EPÖ yüksek lisans programında öğrenci değerlendirme sürecine ilişkin görüşler; “programa kabul”, “program süreci” ve “mezuniyet” alt kategorilerinde toplanmıştır. Programa kabulde öğrenci yeterliklerinin ölçülmesi ve program sürecinde geleneksel ve tamamlayıcı değerlendirmelerin bir arada yapılması önerilmektedir. Öğrenci ve akademisyenlerden bazıları sonuç değerlendirmesinin yapılması gerektiğini düşünürken bazıları ise süreç değerlendirmesinin yapılmasını önermektedirler. Değerlendirme yöntemleri olarak; sınav, proje, dönem sonu ödev, portfolyo, öz değerlendirme, akran değerlendirme, ürün değerlendirme yöntemleri önerilmektedir. Mezuniyet şartı olarak ise sınav ve bilimsel yayınlar önerilmiştir.

Gözütok, Alkın ve Ulubey (2010) yaptıkları araştırmada yüksek lisans öğrencilerinin sahip olduğu nitelikleri, öğrencilerin programa kabulündeki şartlarla ilişkilendirmişlerdir. ALES ve yabancı dil puanlarının değerlendirme kriteri olarak yüksek yüzdede olmasının adaletli bir öğrenci seçimini mümkün kılmadığı ve yapılamadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Değerlendirme, öğrencilerin içeriği ne düzeyde öğrendiklerinin yanında derse nasıl çalıştıkları, öğrenme sürecinde neler yaşadıkları, sınava nasıl hazırlandıkları gibi farklı değişkenlere ilişkin betimleme yapma, geri bildirim sunma fırsatı da vermektedir (Birenbaum, 1997; Struyven, Dochy ve Janssens, 2005). Trotter (2006) yaptığı bir araştırmada, düzey belirleyici sınavların öğrencilerin motivasyonlarını arttırmada, öğrenme anlayışlarının ve öğretim ortamlarının geliştirilmesi konularına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sebeple EPÖ yüksek lisans programından mezun olacak bireylere ders dönemi bittiğinde düzey belirleyici sınavlar yaparak eksik bilgi ve beceri ile mezun olmalarının önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Öğretim üyeleri ve öğrenciler; EPÖ yüksek lisans programında yer alacak derslerin isimleri, süreleri, içerikleri ile ilgili çeşitli görüşler bildirmişlerdir. Program geliştirme dersinin artırılması ve uygulamalı olması, bilimsel araştırma dersinin artırılması ve uygulamalı olması, seçmeli ve zorunlu İngilizce derslerinin konulması, ayrı ya da diğer derslerle bütünlük teknoloji derslerinin yer alması gibi görüşler bildirmişlerdir.

Diğer eğitim basamaklarında olduğu gibi yüksek lisans eğitimi sırasında da uygulamalı derslere ağırlık verilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmayı destekler şekilde Şahin, Ökmen, Boyacı, Kılıç ve Adıgüzel (2018) tarafından yapılan çalışmada EPÖ yüksek lisans programında öğrencilere program geliştirmenin kuramsal temellerinin kazandırılmasının oldukça önemli olduğu, ayrıca yüksek lisans öğrencilerinin uygulamalı olarak program tasarısı hazırlama yeterliklerini kazanmalarının gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ökmen, Şahin, Kılıç ve Adıgüzel (2019) tarafından yapılan çalışmada da EPÖ yüksek lisans öğrencilerine bilimsel araştırma sürecine ve toplanan verilerin analizine ilişkin yeterliklerin kazandırılmasının önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İngilizce’nin günümüzde eğitimden iş hayatına hemen hemen her alanda önemli bir role sahip olduğu düşünüldüğünde (Hasman, 2004) yüksek lisans eğitimi sırasında ihtiyacı olan öğrencilere seçmeli ya da zorunlu İngilizce ders alma imkânı verilmesi faydalı olacaktır.

Öğretim üyeleri ve öğrenciler, yeterli donanıma sahip olmaları (pedagojik, teknolojik, yöntem-teknik, planlama) ve öğrencilere rehberlik yapmaları gibi konularda EPÖ yüksek lisans programında eğitim verecek öğretim üyelerine ilişkin çeşitli görüşler bildirmişlerdir.

Bir bilim adamı öncelikle, geniş bir bilimsel düşünce ve hayal gücüne, araştırmacı bir yapıya sahip olmalıdır. Araştırmada yalınlığa düşmemelidir, ekibinde çalışanları yönlendiren, ümit veren, bilgisini paylaşan bir kimse olmalıdır. Gerekliğinde öz eleştiri yapabilmeli, hataları tekrarlamamalı, çalışmalarında ve davranışlarında, tarafsız, hoşgörülü ve titiz olmalıdır. Kendisini asla durağan bir çalışmanın ya da ortamın içinde görmemeli, yenilemelidir (Eskioğlu, 2010).

EPÖ yüksek lisans programı mezunlarının istihdam alanları; “uzman” ve “akademisyen” olmak üzere iki alt kategoride toplanmıştır. EPÖ yüksek lisans programından mezun olan bir kişinin; bakanlıklarda, YÖK’te, valiliklerde, il ve ilçe MEM’lerde, devlet okullarında, özel okullarda ve özel sektörde program geliştirme uzmanı olarak, okullarda ve özel sektörde eğitim uzmanı olarak, uzman öğretmen olarak ve üniversitelerde akademisyen olarak istihdam edilebilecekleri düşünülmektedir.

Ankara Üniversitesi’nin 1995’te yaptığı mezunları izleme araştırması; EPÖ mezunlarının %11.9’unun eğitim uzmanı, %12.7’sinin rehber öğretmen, %15.1’inin yönetici, %15.9’unun öğretim elemanı, %22.2’sinin öğretmen olarak çalıştıkları, araştırmaya katılan mezunların beklentilerini düşük tutmalarına rağmen iş bulmada zorlandıkları sonucuna ulaşmıştır (Taymaz, 1995). EPÖ yüksek lisans programından mezun olan bireylerin geniş bir çalışma alanı bulunmasına rağmen sadece %11’inin uzman olarak çalışıyor olması ilgi çekici ve düşündürücü bir sonuçtur. Yüksek lisans mezunu olduktan sonra öğretmenlik görevine devam etmek isteyenler uzman öğretmen olarak görevine devam edebilirler. Cımbız ve Küçüker’in (2015) yapmış olduğu araştırmada bazı katılımcılar öğretmenlikte kariyer basamakları uygulamasının öğretmen açısından bir ödül olduğunu, toplum yükselen öğretmenlere karşı daha fazla saygı duyacaklarını, bunun da öğretmenlerin motivasyonunu artırıcı bir etki yapacağını düşünülmektedir. Alanında ya da eğitim bilimleri alanında yüksek lisans yapan öğretmenlere uzman öğretmen unvanı verilmesinin yüksek lisans eğitimi konusunda teşvik edici olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- ✓ Öğrenciler programa girme amaçlarına göre (uzman, akademisyen ve nitelikli öğretmen) seçmeli dersler aracılığıyla uzmanlaşmaya yönlendirilmelidir.
- ✓ Bologna süreci kapsamında her üniversite kendi yüksek lisans programını gözden geçirmeli, programlar sürekli güncellenmeli bu amaçla ihtiyaç analizleri yapılmalıdır.
- ✓ EPÖ yüksek lisans programlarının geliştirilme sürecinde program geliştirme uzmanlık alan yetkilileri belli zaman aralıklarında bir araya gelerek öğretim programı ile ilgili görüş alışverişinde bulunmalı ve ortak bölüm standartlar belirlenmelidir.
- ✓ EPÖ yüksek lisans programları akredite edilmelidir.
- ✓ Seçmeli ders sayısı artırılmalıdır.
- ✓ EPÖ yüksek lisans programları uygulamaya dönük olarak tasarlanmalıdır.
- ✓ Danışman öğretim üyeleri sürecin her aşamasında yüksek lisans öğrencilerine rehberlik yaparak desteklemelidir.
- ✓ Öğrencilerin diğer kültürlere karşı olumlu tutum geliştirmeleri ve yabancı dil becerilerini geliştirmeleri için yurt dışı deneyimi kazanmaları desteklenmelidir. Bu amaçla program ve derslerin yurtdışı programlarla uyumlu olması ve kaliteli eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Demokratik, etkileşimli, öğrenci merkezli, işbirlikli ve uygulamalı eğitim ortamları oluşturulmalıdır. Dersler teknoloji ile bütünleşik olarak tasarlanmalıdır.
- ✓ Öğrencilere etkili ve uzun süreli alan uygulamaları yapmaları için fırsatlar oluşturulmalıdır.
- ✓ Öğrencileri değerlendirmede; sınav, proje, dönem sonu ödevi, portfolyo, öz değerlendirme, akran değerlendirme, ürün değerlendirme gibi ölçme yöntemleri kullanılmalıdır. Hem süreç hem de ürün değerlendirme yaklaşımı benimsenmelidir.
- ✓ Öğretim üyeleri, araştırmacı bir yapıya sahip olmalı, ekibinde çalışanlara rehberlik etmeli, çalışmalarında titiz olmalı, davranışlarında tarafsız ve hoşgörülü olmalı, gerektiğinde öz eleştiri yapabilmelidir.

KAYNAKLAR

American Intercontinental Üniversitesi, (2017). *MEd in curriculum and instruction for educators* <https://www.aiuniv.edu/Media/Default/AIU/documents/program-information/MEdCurriculum.pdf> (16.11.2017).

American Psychological Association (APA) (1993). *Learner-centered psychological principles*, (ERIC Document Reproduction Service No. ED371994).

Arslan, G. G., Demir, Y., Eşer, İ. & Khorshid, L. (2009), Hemşirelerde eleştirel düşünme eğilimini etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 12(1): 72-80.

Aslan, G. (2007), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne kayıtlı doktora öğrencilerinin lisansüstü öğretime ilişkin sorunları, *Milli Eğitim*, 174: 250-269.

Barbazette, J. (2006), *Training needs assessment: Methods, tools, and techniques*, San Francisco: Pfeiffer.

Birenbaum, M. (1997), Assessment preferences and their relationship to learning strategies and orientations, *Higher Education*, 33:71-84.

Bologna Process European Higher Education Area (2012), *Bakanlar Konferansı'nda kabul edilen Bükreş Bildirgesi*, <http://www.ehea.info/> (17.11.2017).

Bonk, C. J. & Cunningham, D.J. (1998), Searching for learner-centered, constructivist, and sociocultural components of collaborative educational learning tools. (Edt: C.J. Bonk ve K.S. King), *Electronic Collaborators: Learner-Centered Technologies for Literacy, Apprenticeship, and Discourse*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, :25-50.

Bozan, M. (2012), Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2):177-187.

Brinkerhoff, R. O. & Gill, S. J. (1994), *The learning alliance*, San Francisco: Pfeiffer.

Brinkmann, S. (2013), *Qualitative interviewing: Understanding qualitative research*, New York: Oxford University Press.

Chiriac, E. H. (2008), A scheme for understanding group processes in problem-based learning, *High Education*, 55:505-518.

Cımbız, A. T. & Küçüker, E. (2015), Öğretmenlik kariyer basamakları uygulamasının okuldaki etkilerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38): 689-701.

Colorado Üniversitesi (2017), *Curriculum and instruction*, <https://www.colorado.edu/education/academics/graduate-programs/curriculum-instruction> (16.11.2017)

Çalık, T. & Süzen, Z. B. (2013), Avrupa Üniversiteler Birliği kurumsal değerlendirme raporlarında yer alan tespitler ve öğretim üyelerinin iyileştirme önerilerine katılım düzeyleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(3):355-390.

Demirbolat, A. O. (2005), Yüksek lisans öğrencilerinin program ve öğretim elemanlarından beklentileri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1):47-64.

Demirkasımoğlu, N. (2017), Üniversite öğrencilerinin derste can sıkıntısına ilişkin görüşleri: öğretmen adayları üzerine bir araştırma, *Yükseköğretim Dergisi*, 7(1):10-27.

Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (1996), *Strategies of qualitative inquiry*, London: Sage Publications.

Düzkanar, A. & Batu, E. S. (2010), Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan öğrencilerin, yüksek lisans eğitimi sürecine ilişkin görüşleri, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2): 227-248.

Enders, J. (2004), Higher education, internationalisation, and the nation-state: Recent developments and challenges to governance theory, *Higher Education* 47, 361-382.

Erkuş, L. & Özdemir, S. M. (2010), Eğitim fakültelerinin akreditasyon sürecine hazır olma durumuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerinin değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(38) :118-133.

Eskioğlu, I. (2010), *YÖK'ün lisansüstü program açma ölçütleri hakkında analitik tartışmalar ve müzik eğitimi alanı örneği*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 November, Antalya.

Gupta, K. (2007), *A practical guide to needs assessment* (2nd ed.). San Francisco, CA: John Wiley ve Sons, Inc.

Gömlüksiz, M. N. & Yıldırım, F. (2013), *Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri*, VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, Sakarya.

Gözütok, F. D., Alkın, S. & Ulubey, Ö. (2010), *Eğitim Programları ve Öğretim Alanının Amaçlarının Gerçekleştirilmesini Etkileyen Sorunların Belirlenmesi*, 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Balıkesir.

Hasman, M. A. (2004), The role of English in the 21st century, *Tesol Chile*, 1(1), 18-21.

İşcan, C. D. & Bıkmaz, F. (2012), Eğitim Programları ve Öğretim alanında lisansüstü eğitim programlarının analizi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 107-138.

Karadağ, E. & Yücel, C. (2017), Türkiye üniversite memnuniyet araştırması [TÜMA-2017] rapor özeti, *Yükseköğretim Dergisi*, 7(2):132-144.

Karagenç, S. (2003), Kritik düşünmeyi geliştirme stratejileri. *İleti Dergisi*, 3: 5-7.

Karaman, S., & Bakırcı, F. (2010), Türkiye'de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 94-114.

Kılıç, A., Aydın, M., Ökmen, B. & Şahin, Ş. (2019), *Kuramdan uygulamaya ihtiyaç belirleme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994), *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.

Novak, J. D. (1998), *Learning, creating, and using knowledge: Concept maps as facilitative tools in schools and corporations*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Ökmen, B., Şahin, Ş., Kılıç, A. & Adıgüzel, A. (2019), A needs analysis on the competences that students should have for curriculum and instruction graduate programs: A Delphi study. *Journal of Higher Education*, 9(2), 149-158.

Partnership for 21st Century Learning, (2015), *Framework for 21st Century Learning*, Washington DC, ss. 1-9.

Pauli, R., Mohiyeddini, C., Bray, D., Michie, F. & Street, B. (2008), Individual differences in negative group work experiences in collaborative student learning. *Educational Psychologist*, 28(1), ss.47-58.

Ramsden, P. (1991), A performance indicator of teaching quality in higher education: The course experience questionnaire, *Studies in Higher Education*, 16(2), 129-150.

Sander, P. Stevenson, K., King, M. & Coates D. (2000), University students' expectations of teaching, *Studies in Higher Education*, 25(3), 309-323.

Schmer, C. & Ward-Smith, P. (2011), Learning outcomes associated with group assignments, *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 7(3), 349-353.

- Sezgin, F., Kavgacı, H. & Kılınç, A. Ç. (2011), Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi lisansüstü öğrencilerinin öz değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 161-169.
- Süngü, H. & Bayrakçı, M. (2010), Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Struyven, K., Dochy, F. & Janssens, S. (2005), Students’ perceptions about evaluation and assessment in higher education: A review, *Assessment ve Evaluation in Higher Education*, 30(4), 325-341.
- Şahin, Ş., Ökmen, B., Boyacı, Z., Kılıç, A. & Adıgüzel, A. (2018). Eğitim programları ve öğretim yüksek lisans programı ihtiyaç analizi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(3), ss. 1-10.
- Şen, Z. (2013), Türkiye’de Yüksek lisans ve doktora eğitimi kalitesinin iyileştirilmesi için öneriler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(1), 10-15.
- Şişman, M. (2009), Öğretmen yeterlikleri: Modern bir söylem ve retorik, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 63-82.
- Taymaz, H. (1995), *Ankara üniversitesi eğitim fakültesi mezunları izleme araştırması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 178.
- Trotter, E. (2006), Student Perceptions of continuous summative assessment, *Assessment ve Evaluation in Higher Education*, 31(5), 505-521.
- Turner, S. L. (2011), Student-centered instruction: Integrating the learning sciences to support elementary and middle school learners, *Preventing School Failure*, 55(3), 123-131.
- Tuzcu, G. (2003), Lisansüstü öğretim için yurtdışına öğrenci göndermenin planlanması, *Milli Eğitim Dergisi*, 155-165.
- Voss, R., Gruber, T. & Szmigin, I. (2007), Service quality in higher education: The role of student expectations, *Journal of Business Research*, 60, 949-959.
- Yin, R. K. (1984), *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage.